

بنای کعبه چرا مکعبی است؟

در چرایی و چگونگی ساخت مکه به شکل فعلی، از علمای مسلمان گرفته تا مستشرقین معروف همچون هانری کربن، نظریه‌پردازی کرده و نکاتی را مورد اشاره قرار داده‌اند.

در چرایی و چگونگی ساخت مکه به شکل فعلی، از علمای مسلمان گرفته تا مستشرقین معروف همچون هانری کربن، نظریه‌پردازی کرده و نکاتی را مورد اشاره قرار داده‌اند.

علاوه بر این نوع تحلیل‌ها که بعضاً مبتنی بر نشانه‌شناسی - به معنای مدرن آن - نیز است، در روایات و احادیث نیز می‌توان اشاره‌هایی را به این موضوع پیدا کرد. در روایت زیر، حکمتی معنوی برای علت مکعب بودن خانه کعبه شرح داده شده است.

از امام صادق(ع) سوال شد برای چه کعبه، کعبه نامیده شده است؟ آن حضرت فرمود: زیرا چهارگوش می‌باشد. سوال‌کننده پرسید: برای چه چهارگوش می‌باشد؟ امام(ع) فرمود: زیرا برابر بیت المعمور[1] است و آن چهارگوش می‌باشد. سائل پرسید: برای چه بیت المعمور چهارگوش است؟ امام(ع) گفت: زیرا برابر عرش است و آن چهارگوش می‌باشد. محضر مبارکش عرض شد: چرا عرش مربع است؟ آن حضرت فرمود: زیرا کلماتی که اسلام بر آن بنا شده چهار تا است و آنها عبارتند از: سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر».[2]

محمدتقی مجلسی(ره) در شرح این روایت و ارتباط این چهار کلمه شریف با چهار گوش خانه کعبه چنین می‌گوید:

«#بیت المعمور مربع است؛ زیرا برابر عرش است که مربع می‌باشد و چرا عرش مربع است؛ زیرا کلماتی که بنای اسلام بر آن نهاده شده، چهار کلمه است که به آن «#تسبیحات اربعه» گویند.» [3]

ممکن است مراد از عرش در این روایت، علم باشد و بنای علوم و معارف حقیقی الهی بر این چهار کلمه بنا گذاشته است؛ به این بیان: «#سبحان الله»؛ یعنی این که ذات مقدس الهی منزّه از آن است که جسم باشد یا از قبیل جواهر ممکن الوجود باشد یا در جهت یا مکان باشد یا دیدنی باشد یا حلول کند در غیرخود یا متحد با غیر شود. صفات او بزرگ‌تر از صفات ممکنات است و صفات او جدای از ذات نیست، بلکه صفات او عین ذات اوست و منزّه است از ظلم و از هر چه لایق ذات اقدس او نیست.

«#الحمد لله» به معنای این است که جمیع ستایش‌ها و سپاس‌ها مخصوص ذات اوست. پس لازم است جمیع کمالات نیز مخصوص ذات او باشد و چنین ذاتی شایسته پرستش است.

«#لا اله الا الله» یعنی خدا، واجب الوجودی است که مستجمع جمیع کمالات و در ذات و صفات یگانه است و او را شبیه و نظیری از مادیات و مجردات نیست.

و به «#الله اکبر» معارف الهی و خداشناسی تمام و کامل می‌شود؛ زیرا بیان عظمت اوست به مرتبه‌ای که عقل‌های عقلا از معرفت ذات و صفات او عاجزند و نهایت معرفت آن است که بدانند ممکن نیست به ذات اقدس واجب او برسند و هر رکنی از ارکان کعبه حقیقی که ذات اقدس اوست، مشتمل است بر کلمه‌ای از این کلمات. پس وقتی بنده روی دل خود را در عبادات متوجه آن کعبه کند، بداند معرفت کامل آن ذات ممتنع است و رو به این ارکان اعتقادی نموده و و را عبادت کند که اگر به این نحو نداند، عبادت او نکرده است، بلکه ساخته خیالی خود را بندگی کرده است.

پانوش:

[1]. بر طبق روایات «#بیت المعمور» خانه‌ای است در آسمان که محل زیارت ملائکه است و فرشتگان آن را به عبادت آباد دارند. طباطبایی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ج 19، ص 6، دفتر انتشارات اسلامی، قم، چاپ پنجم، 1417ق؛ طبرسی، فضل بن حسن، تفسیر جوامع الجامع، ج 4، ص 187، انتشارات دانشگاه تهران، مدیریت حوزه علمیه قم، چاپ اول، 1377ش.

[2]. شیخ صدوق، علل الشرائع، ج 2، ص 398، کتاب فروشی داوری، قم، چاپ اول، 1385ش.

[3]. مجلسی، محمدتقی، لوامع صاحبقرانی مشهور به شرح فقیه، ج 7، ص 9 و 10، موسسه اسماعیلیان، قم، چاپ دوم، 1414ق؛ و

ر.ک: مجلسی، محمدتقی، روضه المتقین فی شرح من لا یحضره الفقیه، محقق و مصحح: موسوی کرمانی، حسین، اشتیاردی، علی
پناه، ج 4، ص 3، مؤسسه فرهنگی اسلامی کوشانیپور، قم، چاپ دوم، 1406 ق.